

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 11. De recitatione horarum canonicarum tanquam Dei laude
præscripta ab Ecclesia, & peculiariter de eiusdem præscripti obligatione,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

132. Quod attinet ad peccata auditorum, seu quæ solent committere ij qui concionem audiunt: Primum consistit in omissione: quæ quis omittit audire concionem, quando commodè potest, ipseque ea indiget, ut maxime solent rudes, ignorantès mysteria nostræ fidei. Cuiusmodi necessitas facit frequenter, ut peccatum mortale committant non audiendò cum contra charitatem omittant in gràm necessitate, subuenire animæ suæ.

Secundum peccatum est, cum quis adit, & audit concionem, vel ex vanitate, vel ex curiositate, ut notet defectus concionatoris, vel ob alium peiorem finem, verbi gratia, ut mulieres aspiciat, vel ut concionatorem irideat. Hoc peccatum quantum sit, indicatur ex illius fine.

Tertium peccatum est, quando quis dum concio fit, non attendit, sed voluntarie distrahitur: præsertim cum concionator reprehendit aliquod vitium, à quo non vult se emendare: aut hortatur ad aliquod bonum, cui non vult vacare. Hoc spectat in confabulationes, risus, & cætera, quibus non solum sibi ipsi quis obest non attendendo, sed etiam aliis, qui impediuntur ab audiendo. De huius vero peccati quantitate utriusque, ponderandæ sunt facti circumstantiæ.

Vltimum peccatum est contemnere, nec dare operam, ut fructus aliquis ex concione referatur: qui enim ita est concioni, ut nihil fructus inde profusus referat, cum saltem perdat tempus, non vacat culpa saltem veniali.

Cæterum ad audiendam fructuose verbi Dei prædicationem, quædam præcedere eam, quæ dâ comitari, & quædam subsequi oportet. Igitur antequam ad eam accedatur, confert vacasse alicui exercitio spirituali, per quod anima disponatur ad excipiendâ cum dilatazione cordis, diuini verbi fluentia: nempe orationi vacasse, aut confessionem fecisse, vel Eucharistiam sumpisse. Confert item excitasse quasi famem ac sitim diuini verbi, tanquam cibi & potus ad animæ refecionem accommodatissimi. Itemque concepit propositum emendandi vitam, corrigendo se de suis defectibus, & studendo proficere in virtutibus; ad quæ iuuandus est concionum audicione.

Dum vero concio ipsa auditur, procuranda est reuerencia, non tantum interior recognoscendo in prædicatore loquentem Deum: sed etiam exterior cum debita corporis compositione, habendo oculos demissos nec vagantes circumspectando. Procuranda est secunda deuotio, quæ concio audiatur, cum pio in Deum affectu: non autem ea ratione, qua ad oblectationem, aliquid prophænam audiremus. Procuranda est quoque attentio, curandum ve ne distrahatur voluntarie, garramus, &c. Curandum est item ut quæ dicta sunt in concione applicemus nobis in particulari: præsertim si inueniantur ad nos pertinere ratione nostri status, aut alias nobis necessaria videantur: memores nos non interesse tanquam iudices, sed tanquam discipulos.

Denique post auditam concionem oportet apud se coram Deo ruminare quæ audiuerimus, præsertim ea quæ aduertimus esse nobis valde necessaria, tanquam pertinentia ad salutem nostram, & eadem sedulo notare: atque si occasio detur illa referre aliis, tanquam audita in concione. Quod conferet nobis ad illa ipsa memoriæ incutienda. Et demum oportet petere à Deo vires implendi ea quæ audiuerimus; ac cum primum offertur commoditas, sed ad illa implenda applicare.

CAPVT XI.

De recitatione horarum canonicarum, tanquam Dei laude præscripta ab Ecclesia, & peculiariter de eiusdem præscripti obligatione.

SUMMARIUM.

- 134 Tractantes de horis canonicis: & que de earum recitatione, conuenienter nostro instituto, nos tractare oporteat.
- 135 Qui obligentur ad eam: & primo, de iis qui obligantur ratione sacri ordinis.
- 136 Eiusmodi obligatio Diaconis & Subdiaconis imposita, sit tantum per receptam, rationabiliterque, præscriptam in Ecclesia consuetudinem.

- 137 De Religiosis professis, qui ad recitationem horarum canonicarum tenentur.
- 138 Ad quid teneantur Conuersi & Nouitii in religionibus additi choro.
- 139 Vnde sit Religiosorum professorum obligatio recitandi horas canonicas.
- 140 Communis eorum de re sententia, quod sit ex generali Ecclesie consuetudine.
- 141 Trias orollaria inde illata.
- 142 Omisio recitationis horarum canonicarum, peccatum est suo genere mortale.
- 143 Quæ earundem horarum pars censetur ita notabilis, ut illius omisio sufficiat ad peccatum mortale.
- 144 Refutantur aliquot aliorum dicta.
- 145 Quid videtur tenendum.
- 146 Non modo recitatio horarum canonicarum, sed etiam modus recitandi est in præcepto: & quæ.

H ORÆ canonice vocantur ex præces, quæ ex præscripto Ecclesiasticorum canonum, certis horis in Ecclesia recitantur. De illis autem in iure canonico agitur dist. 91. & 92. itemque in titulo de celebratione Missarum. De iisdem post Simulacros in verbo Hora: ac Sotum in lib. 10. de iust. & iur. & Nauar. in Enchir. cap. 25. n. 96. & aliquot sequ. ac latissime in tract. de oratione, tractatur à pluribus recentioribus: in quibus in nostris sunt Gregor. à Valent. 2. 2. disput. 6. quæst. 2. puncto 10. Ioan. Azorius in 1. part. Instit. Moral. lib. 10. in onard. Lessius De iust. & iur. lib. 2. cap. 37. & nouissime Franciscus Suarez de religione tract. 4. lib. 4. Tantum autem innotuimus in iis quæ faciunt ad iudicium de peccatis nobis propositum: ut sunt primo, obligatio ad talem recitationem, secundo, conditiones requiritæ, ut ea censetur debite mandata executioni: & tertio, causæ ob quas contingit excusatio ab eadem. Atque de obligatione dicemus in hoc cap. dicturi de reliquis in duobus sequentibus.

De obligatione recitandi horas canonicas, ac primo, initiatorum sacri ordinis.

SECTIO I.

EX communi Doctorem consensu teste Nauarro in memorato tractatu de oratione cap. 7. num. 1. tria tantum genera hominum continentur ad recitationem horarum canonicarum, communi Ecclesie siue præcepto siue consuetudine: nempe Clerici initiati maioribus ordinibus, Religiosi professi religionem in qua sunt addicti choro, & beneficarij.

De primis, qui sunt Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, notat Nauar. in sequenti num. 2. & plenius tractat Suarez in citato lib. 4. cap. 16. non datur in iure canonico textus expressus, per quem eiusmodi obligatio confirmetur, quoad diaconos & subdiaconos. Tres enim canones citari solent pro tali obligatione, ex quibus nihil de ea quoad diaconos & subdiaconos certo colligitur. Primus est, canon Presbyter, De celebratione Missarum: vbi dicitur: Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis sue, videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vespèramque persoluat. Quibus verbis nihil exprimitur de Diacono & Subdiacono: sed solum de Presbytero. Cui quatenus per eandem canonem censenda sit imposita obligatio recitandi horas canonicas, explicat Suarez in eod. cap. 16. num. 9. Secundus est, canon Si quis Presbyter, dist. 92. in quo fit quidem mentio diaconi & subdiaconi, non tamen de obligatis ad recitationem horarum canonicarum ratione suscepti ordinis: sed ut deputatis alicui Ecclesie: seu ut habentibus beneficia in aliqua Ecclesia. Nam illie pariter fit mentio aliorum clericorum, quos constat non omnes ratione susceptionis minorum ordinum obligari ad eandem recitationem. De quo pluribus Suarez tractat quidem in cit. cap. 16. num. 10. & nonnullis sequentibus; sed nobis sufficit id satis constare ex recepta Ecclesie consuetudine.

Tertius est, canon Dolentes, De celebratione Missarum: in quo Prælati & minoribus Clericis præcipitur in virtute sanctæ obedientie, ut diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent, pariter & deuote.

134.

135.

REGIMI
PRAXIS
PROP
EV

Sed quia nomine Clericorum minorum, non minus intelligi possunt initiati minoribus ordinibus, quam ceteri, prout inferiores sunt Prælati (cum quibus tanquam maioribus ibi comparantur) non est censendum tale præceptum esse de recitandis horis canonicis; alioqui enim quilibet Clericus ad eam recitationem teneretur. *chius contrarium patet ex recepta consuetudine*: sed tantum esse de modo recitandi, impositum iis qui aliunde tenentur recitare: vt Prælati, & ex eis qui subsunt ipsis, tum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, ratione ordinis; tum Clerici reliqui si beneficium Ecclesiasticum habeant.

136. Quæ cum ita sint, tenendum est, quod Suarez in memoria num. 9. tenet cum Nauarro & Azorio, sequiturque; Leonardus Lessius in citata dubit. 9. Diaconi & Subdiaconi obligationem recitandi horas canonicas ratione sacri ordinis, prouenire ex antiqua & generali Ecclesiæ consuetudine; quæ cum sit rationabilis & legitime præscripta, vim legis habeat iuxta cap. finale De consuetudine in fine. Rationalis autem ex eo est, quod Clerici per maiorum ordinum suspensionem acquirunt in Ecclesia statum, quo resiliere nequeunt: qui status cum ad cultum Dei laudemque ipsius celebrandas institutus sit, nec ratione consentaneum fuerit, vt in talibus laudibus ferrentur in incertum: merito, consuetudo obtinuit, vt eis determinarentur contentæ horis canonicis. Legitime vero præscriptam esse talem consuetudinem negari non potest, cum non modo annis, sed & seculis multis, atque adeo ab Apostolorum temporibus tanquam pia, sanctaque in Ecclesia vigeat: vt bene familiariterque ostensum aduersus hæreticos huius temporis, videtur potest apud Leonardum Lessium in præced. dubit. 8. in quo nos hæreticis, necessarium non est ad nostrum institutum.

Ex obligatione Religiosorum professorum.

SECTIO II.

137. EX vi religiose professionis, non sequi obligationem dicendi horas canonicas, patet ex eo, quod professio ipsa religiose ordinarie obliget tantum ad tria, videlicet, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, seruanda secundum regulam: fierique possit vt de recitatione horarum canonicarum nihil contineatur in regula: vt patet ex iis religionibus quæ non sunt deputate ad chorum, sed institutæ, & recipiunt ad corporalia misericordiæ opera exercenda in hospitalibus: vel ad militiam aduersus infideles, vel ad aliquas actiones spirituales, vt ad contemplationem rerum diuinarum, & bonarum literarum studium, pro institutione rudium ad Dei gloriam. Patet item ex eo quod in religionibus ad chorum deputatis, qui laici seu conuersi dicuntur, etiam si professionem solemnem faciant, vereque sint Religiosi, non teneantur ad ipsum recitationem horarum canonicarum, prout omnes fateri habet Suarez in seq. cap. 17. num. 2.

138. Addens contra Paludanum, & quosdam alios, quos ipse refert: tales neque ex iure communi, neque ex vniuersali consuetudine Ecclesiæ, teneri ad recitandum aliquid loco illarum: sed solum ex regulæ præscripto, seu quia regula suæ religionis iniungit: quam esse communem sententiam, aliquid in eam citatis, idem habet.

Quod autem idem Paludanus contra communem aliorum sententiam sentit non tantum profanos, sed etiam nouitios earundem religionum choro addictarum, teneri sicut profanos ad recitationem de qua agimus, Suarez ipse in eodem num. 2. adhuc reijcit: eo quod non sint Religiosi reuera: sed tantum in via ad professionem, per quæ Religiosi fiant reuera: sufficitque vt voluntarie se subiciant ordini, & sub disciplina religiose vitam agant, sequendo directionem Superiorum suorum.

139. Porro difficultas est, vnde sit obligatio prædicta religiosorum professorum, si non sequatur, vt diximus, ex vi professionis. Quam Suarez tractans in cit. cap. 17. duas refert aliorum sententias: vnam nonnullorum, qui eam esse dixerunt ex iure illo diuino naturali, quo Religiosi per suam professionem dicati sunt ad Dei cultum. Alteram aliorum, qui putarunt esse naturali leg. iustitiæ, in ordine ad populum Christianum, cuius elemosynis aut aliis donationibus aluntur. Priorem autem reijcit, quia cum multis aliis modis, quam recitatione horarum canonicarum, possit Deo cultus exhiberi: ex eo solo cap. nequit recte inferri, obligationem illo-

rum determinate esse potius ad memoratam recitationem, quam ad alium alterius modi cultum Dei: præsertim cum Religiosus se per professionem incipiens cultui Dei, non imponat sibi necessitatem determinate ad aliquas actiones cultus diuini, nisi ad eas quas expresse vouet aut quas regula, vel Prælati districte præscriperit.

Posteriorem vero reijcit: tum quia Religiosis alimenta non suppeditantur a populo propter hanc determinate, vel aliam actionem vitæ religiose: sed simpliciter vt viuant in talis perfectionis statu ad Dei gloriam. Adde nec suppeditari in stipendium recitationis horarum canonicarum: sic nimirum, vt Religiosi censendi sint ex quasi contractu ad illam, obligari obligatione iustitiæ. Etenim ea suppeditantur autem per modum elemosynæ aut absolute donationis: cui interdum quidem adduntur aliquæ conditiones, seu pacta aliquæ agendi: sed non solent esse recitandi horas canonicas, nisi forte in choro nonnunquam, ad populi consolationem, & ædificationem. Quod genus pacti, cum nec sit commune omnibus religionibus additis choro; nec attingat eos qui iusta de causa a choro abesse compelluntur, ea non potest censeri ratio ad quæ obligationis, per quæ doctores adstruant generaliter Religiosos professos choro mancipatos, teneri ad recitationem horarum canonicarum.

140. Communis autem sententia, in quam nullus Suarez ipse citat in eodem cap. 17. num. 9. est, propositam Religiosorum obligationem fundari in vniuersali consuetudine. De qua licet nonnulli dubitarint, quos idem commemorat, tot tamen eam testantur, vt temerarij non sit ipsum negare: præsertim cum is de illa sensus sit & consensus virorum bonorum; vt Monachos vel Moniales contrauenientes damnent de peccato; non minus quam Diaconos & Subdiaconos, quos ante diximus obligari tantum ex consuetudine præscripta. Quia nimirum vtraque æquiparatur præcepto Presbyteris & beneficiariis imposito recitandi horas canonicas; vt ostendit vsus bonorum, existimantium ad debitum in suo (perinde ac in horum) statu implendum, pertinere eiusmodi recitationem tanquam eam, quam esse de numero talium debitorum, constat ex generali consuetudine, valde consentanea suæ professioni.

Ex qua sententia inferre licet primo: non esse quenquam ex Religiosis ad chorum deputatis, facile excusandum a priuata recitatione horarum canonicarum, quando non recitant eas cum cæteris in choro: quia in eo aperitur ianua ad querendas occasiones quibus absint a choro: atque adeo omittere omnino recitationem ipsam, ad quam generali Ecclesiæ præscripto obligantur sub mortali, prout in sequenti sectione docebitur.

141. Licet secundo inferre, non esse magis liberum Prælati pro arbitrio cum suis subditis dispensare in tali obligatione, quam in aliis obligationibus communium præceptorum Ecclesiæ: ita vt attendere debeant si quid sit ipsis concessum priuilegio Sedis Apostolicæ, vel si talis necessitas adsit, quæ faciat ipsis potestatem dispensandi. Quam necessitatem debere esse non leuem, intelligitur ex eo, quod ne is quidem quem necessitas compellit agriculturæ vacare, liberetur a tali sua obligatione; prout constat ex cap. 1. De celebratione Missarum. Vnde mihi videtur parum tuta dispensatio, quam ratione studiorum nonnulli Superiores dans suis Religiosis professis: quandoquidem recitatio horarum canonicarum non est talis, neque tantus studiorum obex, vt experientia constat, quin fructum non penitendum eas recitans possit reportare ex ipsis studiis, si eis sedulo incubuerit.

Tertio inferre licet: in speculatione quidem satis clarum esse, sed in praxi difficultate non carere, quod Greg. à Valen. in sup. cit. puncto 10. §. Qui teneantur recitare horas canonicas, sub fine, habet, religionem quæ talem consuetudinem nunquam receperit, ad illius obseruationem minime obligari. Nisi enim talem non receptionem constat a Sede Apostolica approbatam esse, non derogabit eidem consuetudini: quæ cum iuxta prædicta, vim habeat iuris communis, solius Papæ est, tanquam summi Principis, dispensatione sua obligationem illius tollere. Quod ipsum fecisse, si ostendi nequeat, rationabile non est præsumere, quod id fecerit: præsertim cum ius canonicum tali præsumpto priuilegio, satis aperte resistat: dum in cap. Dolentes, De celebratione

Missarum, tam minoribus, quam maioribus Clericis, dicitur præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, ut diuinum officium studiose celebrent, pariter & deuote quantum Deus dederit. Resistit item ratio: cui consentaneum non est piur religionis institutorem voluisse, vel propria auctoritate, vel interposita auctoritate Summi Pontificis, cōtrauenire communi Ecclesiæ cōsuetudini re graui, & maxime pertinentē ad munus suæ religionis, tamquam choro deputatæ. Quæ doctrina si cui tanquam durior, non probetur, non habeo vnde illi satisficiam: nisi dicendo amanti nihil esse difficile: parq; esse existimare de Religioso, quod Christi amore ardeat, nec ita langueat in Dei obsequio, ut durum sit ei in horis canonicis recitandis, se sequi horam quotidie ponere.

Obligatio quæ superest beneficiorum, longiorem tractationem requirit, quæ commodius instituetur cum in sequenti lib. 30. tractatu de sacramento ordinis, subiicietur tractatus De Clericis, in quo eorumdem obligationes sunt persequendæ.

De peccato quod committitur non implendo obligationem recitandi horas canonicas.

SECTIO III.

142. **C**onuenit inter Doctores tale peccatum mortale esse ex suo genere, tanquam commissum contra præceptum datum de actu religionis virtutis præstantissimæ, attingentisq; ad Dei cultum, atque conferentis ad Ecclesiæ utilitatem, nõ secus ac dicere vel audire Missam diebus festis: iuxta præceptum quod exponitur in seq. libro. Adde quod ex cap. Clericus vltimam, distinct. 91. tale peccatum sit dignum excommunicatione: quæ imponitur tantum ob mortale ex cap. Nemo Episcoporū, 11. quæst. 3. Vbi aduerte obiter nihil referre in hac re ex quo titulo trium memoratorum (*sacri inquam ordinis professionis religiosæ, aut beneficii Ecclesiastici*) proueniat obligatio recitandi horas canonicas. Nam ex quocumque proueniat, similiter est sub mortali. Sic tamen ut si quis ex pluribus talib. titulis obligetur, grauius peccet illius transgressione, quam ille qui paucioribus. Etenim cum tituli ipsi augeant obligationem, aggrauant consequenter illius violationem: sicque iniurius sacris ordinibus, & beneficiis omittendo horarum canonicarum recitationem, peccat grauius quam simplex Clericus beneficiatus; & Sacerdos religionem professus, quam simplex Sacerdos secularis: similiter habens plura beneficia, quam habens tantum vnum.

Conuenit quoq; inter Doctores, omittendo notabilem partem horarum canonicarum vnus dici, nisi ignoratia aut alia iusta causa excuset, iuxta post dicenda in 13. cap. mortale committitur. Quod probatur à pari de Missa, quam non modo totam, sed etiam partem ipsius notabilem omittere voluntarie, peccatum censetur mortale: eo quod officia diuina notabili ex parte relinquere imperfecta, magnam habeat turpitudinem; adeoque irreuerentiam diuinæ maiestatis non modicam, argumento cap. illud, & cap. Nihil, 7. quæst. 1.

143. Dissentiunt autem ipsi Doctores in definiendo, quæ horarum canonicarum pars censeri debeat ita notabilis, ut illius omissio ad mortale sufficiat. Namque Nauar. in tract. de oratione cap. 10. num. 44. iudicat, tunc partem censendam talem, quando adæquauerit tertiam partem vnus ex minoribus horis; hoc est, vel primæ, vel teritiæ, vel sextæ, vel nonæ: cuius teritiæ partis exemplum assignat, vnus talis horæ initium vsque ad finem fere primi Psalmi. Imo aliquid minus posse ad eam sufficere ipse significat in Enchir. cap. 25. num. 98. his verbis, Dixi partem notabilem; quia omittere partem, puta vnā dictionem aut partem versus, etiam si ne voluntate reperendi, non est plusquam veniale: modo ne ob contemptum aut cum notabili scandalo omittatur. Hac ille, Syluester vero in verbo Hora, quæst. 12. sub finem, videtur existimare vnus horæ omissionem requiri ad committendum in hac re peccatum mortale. Videri præterea potest, iuxta Rosellam in verbo Horæ canonicæ, num. 3. sub finem; totius officij vnus dici omissionem requiri, ad constitutum in hac re peccatum mortale. Nec deficit qui putarit talem omissionem non esse peccatum mortale, nisi ea fieret ex contemptu, vel ex fastidio rerum diuinarum, vel ex

confectudine. Sic enim sentit Richardam quendam Anglicum refert Angelus in verbo Hora, quæst. 10. nec ipse omnino improbat, licet censetur esse tutius tenere cum aliis, quod omisso diuini officij ex sola negligentia, sufficiat ad peccatum mortale.

Ceterum illud quod Nauar. insinuat, videtur nimis rigidum: quando quidem ex D. Thoma 2.2. quæst. 147. art. 3. ad 2. transgressio præcepti Ecclesiastici, quod per modum communis statuti proponitur, non est mortale, nisi fiat ex contemptu, quo nolit quis eidem statuto subiici: aut nisi illa ipsi transgressio fiat, ut finis præcepti contra quod ea fit, impediatur ac veluti repudietur. Iam vero quod quis vnum aut alterum versum, aut etiam, aliquanto plures omittat ex negligentia, non est eo ipso censendus, vel habere contemptui præceptum recitandi horas canonicas, vel illud ipsum fraudare sine suo reddendi Deo debitu, laudes pro populo. Accedit quod si scopus legis Ecclesiasticæ sit animas suauimodo ad Christum ducere; non autem illaqueare eas nimia præceptorum austeritate.

Ex reliquis autem insinuat; illud solum quod positum est secundo loco videri potest habere aliquid probabilitatis. Nam quod quarto modo retulimus, ex dictis aperte constat falsum esse. Illud vero quod proposuimus tertio loco, nempe totius vnus diei, omissionem horarum ad mortale requiri, ex eo reicitur; quod omnes septem horæ quæ die recitari, nominatim præcipiuntur in cap. 1. de celebratione Missarum; atque tale præceptum sit sub mortali, iuxta cap. Dolentes, eodem titulo. Vnde sequitur omissionem cuiusq; earum sufficere ad peccatum mortale. Quam esse omnium sententiam Suarez dicens in tract. de relig. lib. 4. cap. 25. num. 15. addit rationem, quod talis omissio sic notabilis deformitas, & mutilatio officij diuini, contingens in tali parte quæ sufficeret ad mortale, si sola sub eo reatu præciperetur: quales sunt sine dubio singulæ eadem horæ; quæ si vnus quidem, & tanquam partes eiusdem totius præcipiuntur; sed perinde ac si seorsum vnæquæque præciperetur. Quinimo si quod secundo loco positum est, ad mortale requiri vnus integræ horæ omissionem, obstat quod vna detur, quæ complectitur Matutinam & Laudes, ut licet deducere ex cap. 1. de celebratione Missarum, non sit rationi consentaneum illud, quod inde consequens est mortale esse, tertiam v. g. omittere; non autem omittere laudes, vel vnum ex tribus matutini nocturnis; cum non minor diminutio diuini officij, mutilatioque fiat his omissionibus quam illa.

In re autem adeo incerta, libenter amplector doctrinam quam Suarez habet in seq. num. 16. post Syluestrum & Rosellam locis ante memoratis, & Nauarum citantem alios in tract. de orat. cap. 7. nu. 6. Nimirum præceptum de recitandis quotidie horis canonicis vnus esse, habens pro obiecto totum quoddam ex iisdem horis septem canonicis integratum. Pro quo facit, quod pars officij diuini omissa, possit eodem die dici, ad vitandam præcepti transgressionem: non item sequenti die. Causa enim est, quod diuersorum dierum horæ non coalescant in vnum numero obiectum eiusdem præcepti, sed ad numero diuersum spectent. Coalescunt autem horæ vnus diei vnde fit, ut transgressio præcepti, cui illa obiciuntur, sit vnum tantum modo peccatum: habens nihilominus latitudinem, secundum illius obiecti sui latitudinem; adeo ut quis peccet eo grauius, quo plures eiusdem obiecti partes miserit recitare.

Atque peccet mortaliter, nisi ventum sit ad partem, cuius paruitas excuset à mortali grauitate. In quo diiudicando non est tam penlandam quota sit officij diuini pars quæ omittitur, tertiana, an quarta, vel alia: quam an tanta sit illius siue quantitas, siue etiam dignitas: ut eius omissio de se, officio diuino illius diei adferat deformitatem notabilem, prudentis æstimatione, circumstantiis inspectis ac ponderatis. Et licet pars ea nequeat æstimari parua, quæ quantitatem æquat vnus horæ matutinae ex canonicis: quid tamen ea minus possit ipsi diuino officio, deformitatem notabilem adferre, per rectæ rationis dictamen conicere licet. Atque ita Suarez in fine illius num. 16. vult partem æqualem dimidio talis horæ, posse materiam esse peccati mortalis. In quo eum ut eruditum & diligentem, sicut in plerisque aliis, libens sequor.

Porro

146.

Porro Ecclesiasticum præceptum est, non tantum de recitandis horis canonicis, sed etiam de modo eas recitandi, in cap. Dolentes, De celebratione Missarum, in quo districtè præcipitur in virtute obedientiæ, vt diuinum officium, noturnum pariter & diurnum, quantum Deus dederit, studiose celebretur pariter & deuote. Aduerbia enim, studiose & deuote, modum declarant, vt de se patet. Ac prout ibidem glossa tangit: studiose, pertinet ad officium oris, quo debent horæ canonicæ pronunciari voce articulata (ex Clemen. 1. De celebratione Missarum & ex Extrauag. prima, De vita & honestate Clericorum) id est, ita vt recitans seipsum intelligat, & alter cum quo recitat, intelligatur ab illo: atque vicissim ipse illum recitantem intelligat. Qua de causa iuxta Nauarrum in Enchir. cap. 25. num. 99. peccat contra tale præceptum, qui cum balbutientibus, aut uocibus instabiliter anticipantibus dicunt horas, nisi animum habeant eadem repetendi. Et ratio est, quod non intelligant id quod ab illis dicitur. Deuote uero, pertinet ad officium cordis, seu interioris dispositionis animæ, qua sit atenta diuino officio, habeat uero mentem præsentem ad id quod lingua foris sonat.

CAP. XII.

Derequisitis ad debitam recitationem horarum canonicarum.

SUMMARIUM.

- 147 De difficultate, An interior attentio in recitatione horarum canonicarum præcipiatur ab Ecclesia.
- 148 Rationes cur pars affirmans uideatur tenenda.
- 149 Obligatio iterandi recitationem horarum canonicarum, si ea fuerit sine interiore attentione.
- 150 Quod non teneatur qui ad iterationem horarum canonicarum, si eas recitauerit animo orandi, & cum debita deuotione, etiam si non recitauerit animo satisfaciendi suo debito: dummodo uoluntate mutata uelit eam recitationem factam esse ad satisfaciendum eidem debito.
- 151 Attentio necessaria in recitatione horarum canonicarum qua sit.
- 152 Triplex distinguitur.
- 153 Attentio ad sensum uerborum non est quidem necessaria: procuranda tamen est ab eo, qui est illius capax, & ab aliis supplenda per piam meditationem.
- 154 Duo requisita ad attentionem in recitatione horarum canonicarum necessaria, vt satisfiat principio imponentis illam.
- 155 Quando euagario animi in recitandis horis canonicis sit peccatum mortale.
- 156 Obligatio recitandi horas canonicas, est sub peccato mortali: quod uicium committitur illarum omnium omissione, & quantum.
- 157 Peccatum eius qui proponit non recitare, aut recitat dormitans.
- 158 De recitatione qua sit alternatim, documentum cum explanatione aliquot dubiorum.
- 159 Explicatio dubij, An ut horas canonicas sic & alias preces obligatorias ligat recitare alternatim.
- 160 De iis qui balbutiendo, & syncopando horas canonicas recitant, de que iis qui intra ipsam recitationem funguntur officio auocante ab illa.
- 161 De recitatione parui officij B. Virginis, officij defunctorum, psalmorum gradualium, & penitentialium.
- 162 Continuatio requisita ad debitam recitationem horarum canonicarum: & in ista de causa fieri possit illius interruptio, siue obligatione ad iterationem.
- 163 Is qui officium interumpit cum proposito repetendi, quando teneatur repetere.
- 164 De eo, quod distincte hora canonice non debeant immediate continuari: & an laudes ab officio nocturno, & huius partes possint diuisim recitari.
- 165 Decades Rosarij B. Virginis possunt ad modum horarum canonicarum diuisim recitari.
- 166 Ordo requisitus ad debitam recitationem horarum canonicarum, & quatenus peccetur non seruando eum.
- 167 Difficultas de eodem ordine respectu Missæ.

- 168 De Breuiario ex quo recitanda sunt hora canonice ut satisfiat præcepto.
- 169 Ex quo debeant Religiosi recitare, & ex quo beneficiarii: & quid de iis qui beneficia habent in diuersis diocesis, uel sunt extra locum in quo habent beneficium.
- 170 An satisfiat præcepto, recitando quidam ex alieno Breuiario, sed approbato: quidque in eare dispensatio Papa operetur.
- 171 Quid possit in eadem re Episcopus: ac de peccato quod committitur mutatione Breuiarii in recitandis horis canonicis.
- 172 De peccato quod committitur dicendo officium unius diei pro officio alterius diei, quatenus sit uel non sit mortale.
- 173 De potestate uendi nouo Breuiario Romano, facta per Bullam Pii V. eidem Breuiario præfixam.
- 174 Ad satisfaciendum præcepto Ecclesia, debent hora canonice uoce præferri: ita ut recitans audiat, si non ab aliis, saltem à seipso, & ab alio cum quo recitat.
- 175 An satisfiat qui presens dum cantatur in choro, ipse recitat summissa uoce.
- 176 Recitatio publica horarum canonicarum fieri debet in Ecclesia, nec licet additè choro, abesse ab ea, sine iusta causa.
- 177 Quatenus peccent per talem absentiam, & priuentur distributionibus.
- 178 De loco requisito ad recitationem factam priuatim.
- 179 De tempore requisito ad debitam recitationem horarum canonicarum: atque quale peccatum committatur non seruando illud: & de iusta causa excusante ab eo.
- 180 De eo quod non satisfiat præcepto Ecclesia recitando horas canonicas pridie aut postridie illius diei quo sunt recitandæ, de que consuetudine quam in eadem recitatione sequi licet respectu temporis.

SEPTEM requiruntur ad debitam recitationem horarum canonicarum: attentio, integritas, continuatio, ordo, qualitas, locus, & tempus accommodatum: de quibus sigillatim dicendum.

De attentione requisita.

SECTIO I.

DE hac D. Thomas & ipsius interpretes 2. 2. quæst. 83. art. 13. Scotus in lib. 10. De iust. & iur. quæst. 5. art. 5. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 105. 106. 107. & late in tract. de oratione, cap. 13. ac passim recentiores: & inter eos ex nostris Greg. à Valent. 2. 2. disput. 6. quæst. 2. puncto 10. §. Circa quartum, Azor in 1. par. Instit. Moral. lib. 10. cap. 12. Lessius, De iustit. & iure lib. 2. cap. 37. dubit. 11. & plenius Suarez in tract. 4. De relig. tum lib. 3. cap. 4. & 5. tum lib. 4. cap. 26. ad illiusque intelligentiam faciunt dicta à nobis in lib. 4. cap. 10. sect. 5.

Verfatur autem in controuersia, An per præceptum deuote celebrandi officium diuinum, in antememorato cap. Dolentes datum, obligatio imponatur tam ad attentionem interiorem, quam ad exteriorem, habendam in recitatione horarum canonicarum. Aliqui enim existimant ad solum exteriorem habendam, obligationem imponi: adeo ut non peccet quis mortaliter, nec teneatur recitata repetere, si integre pronunciet omnia, neque exterius occupet se rebus iis, cum quibus interna attentio nequit consistere: quantumcumque interius sponte distrahatur, diuageturque mente.

Alij uero putant imponi tam interiorem, quam exteriorem attentionem: & ideo si quis recitet, se sponte interius occupando alienis cogitationibus, et si exterius omnia pronunciet, ipsum & mortaliter peccare transgressione memorati præcepti, & rigorosi, & dati in regressu: & teneri repetere, tanquam eum qui non satisfecit obligationi sibi impostæ. Vtroque referunt locis citatis Azor quæst. 6. Lessius num. 63. & 64. & Suarez cap. 26. num. 2. & 3. posteriorumque sententiam sequuntur.

Et merito: quia deuotio est actus internus, requirens internam attentionem ad diuina. Quare Ecclesia precipiendo officium diuinum celebrari deuote, non iniungit solum deuotionem externam, postquam in eo ut quis gerat se exterius in mo-

dum